

حمایت ۴۰۰ عالم از فتوای محارب بودن تهدیدکنندگان مرجعیت

بیش از ۴۰۰ عضو مجمع عمومی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم با صدور بیانیه‌ای ضمن حمایت از مواضع مراجع در محارب خواندن تهدیدکنندگان مرجعیت، جهاد با آمریکا و اسرائیل را واجب دانستند و خواستار محاکمه گروسی، ترامپ و نتانیاهو در دادگاه‌های جهانی شدند.

یادداشت

شمشیر دولبه بازدارندگی هسته‌ای

حسن بهشتی پور، تحلیلگر ارشد مسائل سیاسی |
بازدارندگی هسته‌ای از جمله پیچیده‌ترین موضوعات در روابط بین الملل است. در حالی که منتقدان بر خطرات امنیتی، اقتصادی و حقوقی ساخت سلاح هسته‌ای تأکید می‌کنند، طرفداران آن بر این باورند در جهانی فاقد تضمین‌های امنیتی فراگیر، دستیابی به چنین سلاحی می‌تواند تضمین‌کننده بقا باشد. این تحلیل با نگاهی چند جانبه تلاش دارد مزایا، چالش‌ها و پیامدهای احتمالی دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای را در بستر تحولات بین‌المللی و منطقه‌ای بررسی و تحلیل کند.

■ **تحلیل مقایسه‌ای: سلاح هسته‌ای برای ایران مفید است؟**

برخی معتقدند دستیابی به سلاح هسته‌ای می‌تواند امنیت ایران را در برابر حمله نظامی تضمین کرده یا دست‌کم احتمال آن را کاهش دهد، همان گونه که تجربه کره شمالی نشان می‌دهد. در مقابل، منتقدان هشدار می‌دهند چنین اقدامی ممکن است موجب تحریک اسرائیل، ایالات متحده و حتی کشورهای اروپایی شود و زمینه‌ساز حمله نظامی گسترده به ایران شود؛ همان گونه که در مورد عراق در سال ۲۰۰۳ اتفاق افتاد. این نگرانی نیز وجود دارد که حتی روسیه و چین با وجود مخالفت با تغییر رژیم در ایران- در صورت نقض آشکار تعهدات بین‌المللی، واکنشی حمایتی نشان ندهند. در سطح پایین‌تر، خطر تشدید تحریم‌های اقتصادی و افزایش انزوای دیپلماتیک بسیار محتمل است. در مقابل، موافقان تولید سلاح هسته‌ای استدلال می‌کنند چنین سلاحی می‌تواند قدرت چانه‌زنی ایران را در مذاکرات افزایش دهد. آنان تجربه هند و پاکستان را شاهد می‌آورند که پس از آزمایش‌های هسته‌ای خود، توانستند جایگاه منطقه‌ای و بین‌المللی بهتری بدست آورند.

با این حال، باید توجه داشت شرایط ایران از جهات گوناگون با این کشورها تفاوت دارد. هند و پاکستان از ابتدا در محیطی ملو از تهدیدهای متقابل و تنش‌های مرزی مزمن فعالیت می‌کردند و روابطشان با غرب اساساً بر مبنای منافع استراتژیک تعریف شده بود. کره شمالی نیز با اتکای شدید به چین و در فضایی منزوی و بسته توانسته وضعیت خود را تثبیت کند. در حالی که ایران با نظام بین‌المللی موجود - به‌ویژه نظم مدنظر ایالات متحده و متحدانش - در چالش بنیادین قرار دارد و هر گونه تغییر در وضعیت هسته‌ای آن می‌تواند پیامدهای ژئوپلیتیکی گسترده‌ای ایجاد کند. از جمله افزایش نگرانی نسبت به تهدید وجودی اسرائیل و آغاز احتمالی رقابت تسلیحاتی در منطقه‌ای به شدت ناپایدار مانند خاورمیانه.

■ **مزایای بازدارندگی هسته‌ای**

۱- **بازدارندگی در برابر تهدیدهای وجودی:** سلاح هسته‌ای می‌تواند به‌عنوان آخرین خط دفاعی عمل کرده و احتمال حمله مستقیم به کشور را کاهش دهد. نمونه‌ها: هند و پاکستان پس از آزمایش‌های سال ۱۹۹۸ از جنگ تمام عیار پرهیز کردند. کره شمالی نیز با وجود فقر شدید، به دلیل بازدارندگی هسته‌ای در برابر مداخله نظامی مستقیم مصون مانده است.

۲- **افزایش قدرت چانه‌زنی دیپلماتیک:** قدرت‌های هسته‌ای، حتی غیررسمی مانند اسرائیل، از مزیت ژئوپلیتیکی هسته‌ای برخوردارند. مثال:

پاکستان پس از آزمایش‌های هسته‌ای در دهه ۹۰، با وجود تحریم‌های اولیه، به شریک استراتژیک غرب در مقابله با تروریزم تبدیل شد؛ چرا که در تعارض با نظام بین‌الملل ساخته شده توسط آمریکا قرار نداشت. کره شمالی نیز از سلاح هسته‌ای برای ورود به مذاکره مستقیم با آمریکا استفاده کرده است.

۳- **کاهش احتمال جنگ متعارف:** نظریه «صلح هسته‌ای» معتقد است قدرت‌های هسته‌ای به دلیل خطر نابودی متقابل، کمتر وارد درگیری مستقیم می‌شوند. نمونه: در جنگ روسیه و اوکراین، برخی تحلیلگران معتقدند اگر اوکراین سلاح هسته‌ای می‌داشت، احتمال حمله روسیه بسیار کمتر می‌بود. این در حالی است که منتقدان می‌گویند سلاح هسته‌ای فقط برای قدرت‌های بزرگ آن هم در برابر تهدید هسته‌ای طرف مقابل نقش بازدارندگی دارد یعنی اگر در چارچوب جنگ با سلاح‌های متعارف قرار گیریم سلاح هسته‌ای بازدارنده نیست.

۴- **افزایش امنیت در محیط‌های بی‌ثبات منطقه‌ای:** به باور موافقان، در منطقه‌ای راهبردی مانند خاورمیانه که اسرائیل و پاکستان سلاح هسته‌ای

قدردانی پزشکیان از عملکرد وزارت نفت در جنگ ۱۲روزه

پزشکیان در بازدید سرزده از وزارت نفت، از تلاش‌های ۱۲روزه کارکنان برای مدیریت شرایط جنگی و تأمین پایدار انرژی قدردانی کرد. در اقدامی برنامه‌ریزی شده، اسرئیل دومخزن بنزین و گازوئیل در شهران و شهرری را آتش زد، اما وزارت نفت با مدیریت به موقع، توطئه را ناکام گذاشت.

تغییرات هیئت رئیسه کمیسیون‌های مجلس دوازدهم

مجلس دوازدهم روز گذشته در اجلاسیه دوم، انتخابات هیئت رئیسه کمیسیون‌های تخصصی را برگزار کرد. در این انتخابات، ترکیب هیئت رئیسه برخی کمیسیون‌ها نسبت به سال گذشته تغییر یافت، این تغییرات با هدف ارتقای کارایی کمیسیون‌ها صورت گرفته است.

صدراعظم آلمان از تصمیم اتحادیه اروپا برای اسنپ بک خبر داده است؛ این اقدام چه پیامدهایی دارد و گزینه‌های ایران برای مقابله چیست ؟

حمله «ماشه» به دیپلماسی

■ **دیپلماسی اجبار**

بااین تفسیر به‌نظر روند فعال‌سازی مکانیسم ماشه علناً آغاز واین گونه‌تنش آفرینی محور غربی – عبری مقابل جمهوری اسلامی وارد مرحله تازه‌ای شده‌است. شواهد و قرائن نشان می‌دهد در شرایطی که تروئیکای اروپا با تهدید به فعال‌سازی مکانیسم ماشه سعی در تحت فشار قرار دادن ایران دارد، این اقدام سنسنجیده همچون بومرنگی به‌سوی خود آن‌ها بازگشته و اعتبار دیپلماتیک‌قاره سبز را بیش از پیش خدشه‌دار خواهد کرد.سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه کشورمان دو روز پیش در مصاحبه با روزنامه لوموند فرانسه با اشاره به همین تهدیدهای اروپا گفته بود: «فعال‌سازی مکانیسم ماشه از دید ما، اثری معادل یک حمله نظامی دارد. این اقدام به معنای پایان نقش فرانسه و اروپا در موضوع برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای ایران خواهد بود»، در حالی که مقامات اروپایی به‌طور مشخص یوهان وادفول، وزیر خارجه آلمان چندی پیش از اسنپ‌بک به‌عنوان یک برگ برنده واقعی در مذاکرات هسته‌ای با ایران سخن گفته، اماوزیر خارجه عملیاتی‌شدن این اقدام را به‌معنای خاتمه‌نقش آفرینی اروپا در مذاکرات هسته‌ای می‌داند.بدین ترتیب به‌نظر می‌رسد اتحادیه به مکانیسم ماشه به‌عنوان اهرم باخ‌خواهی سیاسی و عامل الزام‌ساز ایران برای بازگشت به مذاکرات هسته‌ای می‌نگرد و در این میان، اظهارات و مواضع مقامات فرانسوی نیز نشان داد تشدید فشارهای اروپایی‌ها برای بازگشت به مذاکره هسته‌ای دارای اهدافی فراتر از پرورنده هسته‌ای ایران خواهد بود.

مینا افزاره | جنگ ۱۲روزه ایران و رژیم اسرائیل، اگرچه ظاهراً با برقراری آتش‌بس پایان یافت ولی هم‌زمان شاهد کلید خوردن سناریویی مرموز و خطرناک علیه کشورمان در قاره سبز بودیم. اگرچه حین مذاکرات هسته‌ای میان تهران و واشگتن شاهد حاشیه‌نشینی و نقض انفعالی بروکسل در این پازل بودیم، اما در دوران پس‌اجنگ موضع‌گیری و حملات لفظی هدفدار و فشار اتحادیه به جمهوری اسلامی برای پذیرش خواسته‌های مدنظر آنان افزایش محسوسی داشت. در همین راستا، سه کشور اروپایی فرانسه، انگلیس و آلمان در روزهای اخیر از فعال‌سازی مکانیسم ماشه(اسنپ‌بک) به‌عنوان اهرم فشار و تهدید در برابر ایران سخن می‌گویند و علماًرُوند دیپلماسی اجبار را برای بازگشت ایران به مذاکره و قبول خواسته‌های مدنظرشان در نظر گرفته‌اند. بر این اساس روز گذشته آن‌گونه که العربیه گزارش کرد، فردریش مرتز، صدراعظم آلمان با کنار گذاشتن همه تعارفات، با تهدید ضمنی کشورمان این سخنان را بر زبان جاری کرد: جمهوری اسلامی به اخطارهای اروپا توجه نکرد، ما فرصت زیادی برای حل مسائل هسته‌ای باقیمانده از توافق برجام در اختیار ایران گذاشته بودیم؛ و در این زمان راه دیگری غیر از بازگشت تحریم‌های سازمان ملل متحد در مقابل ما قرار ندارد. لذا ما ۱۵ جولای (۲۴ تیر) همراه با دو کشور اروپایی دیگر، نامه درخواست فعال‌شدن مکانیسم ماشه را به ریاست شورای امنیت ملل متحد تحویل خواهیم داد.

یادداشت

نفوذ در سیستم نفوذناپذیر!

سخن غیررسمی توسط فعالان رسانه‌ای مبنی بر تهدید دشمن هم به بهانه تنش‌زدایی تحمل نمی‌شود. در این فضا حتی فتوای مراجع تقلید برای حفاظت از جان رهبر معظم انقلاب در برابر تهدیدهای مکرر دشمن که پشتوانه عملی آن امروز مشخص شده‌است و شعار مرگ بر آمریکای مردم‌شهیدداده نیز به معنای دیگری ترجمه می‌شود! این آستانه تحریک پایین نیست به کنش‌های داخلی و آستانه تحریک بالا نسبت به کنش‌های دشمن، از جمله مسائل مهمی است که به طور ویژه باید بررسی شود. اما مسئله مهم‌تر در این زمینه، هدف‌گیری محرمانه‌ترین نشست ساختار رسمی کشور بوده که قرار است خود تأمین‌کننده امنیت ملی باشد، در سال‌های پس از انقلاب اسلامی و با وجود نبرد سنگین دستگاه‌های اطلاعاتی قدرت‌های جهانی علیه کشورمان و واردشدن ضربات سنگین امنیتی، مسئله نفوذ چندان جدی گرفته نشده و نشانه‌های زیادی از کشف عوامل مؤثر نفوذی به چشم نمی‌خورد. در

محمد ولیان پور | روز گذشته ابداع جدیدی از حمله به محل برگزاری جلسه فوق‌العاده شورای عالی امنیت ملی در مکانی حفاظت شده در غرب تهران فاش شد. جلسه‌ای که صبح دوشنبه ۲۶ خرداد با حضور سران سه قوه، فرماندهان ارشد نظامی و مقامات عالی سیاسی کشور زیر بارمان شدید دشمن برگزار شده و گویا با جرات سطحی رئیس‌جمهور و مشکلات تنفسی برخی اعضا ختم به‌خیر شده‌است. حمله به چنین هدفی، هر چند نافرجام، نشان‌دهنده بالاترین سطح تهدید و عبور رژیم صهیونیستی از همه خطوط قرمز حقوقی و امنیتی بوده و با کمال تعجب تاکنون با کتمان مواجه شده‌است. موضوعی که می‌توانست مورد استفاده رسانه‌ای و حقوقی کشورمان قرار گیرد و پشتوانه پاسخ‌های میدانی شدیدتری باشد. حمله رسمی نظامی به سران سیاسی کشور در حالی توسط مقامات کشورمان نادیده گرفته می‌شود که این روزها هر گونه

جدیدی از حمله به محل برگزاری جلسه فوق‌العاده شورای عالی امنیت ملی در مکانی حفاظت شده در غرب تهران فاش شد. جلسه‌ای که صبح دوشنبه ۲۶ خرداد با حضور سران سه قوه، فرماندهان ارشد نظامی و مقامات عالی سیاسی کشور زیر بارمان شدید دشمن برگزار شده و گویا با جرات سطحی رئیس‌جمهور و مشکلات تنفسی برخی اعضا ختم به‌خیر شده‌است. حمله به چنین هدفی، هر چند نافرجام، نشان‌دهنده بالاترین سطح تهدید و عبور رژیم صهیونیستی از همه خطوط قرمز حقوقی و امنیتی بوده و با کمال تعجب تاکنون با کتمان مواجه شده‌است. موضوعی که می‌توانست مورد استفاده رسانه‌ای و حقوقی کشورمان قرار گیرد و پشتوانه پاسخ‌های میدانی شدیدتری باشد. حمله رسمی نظامی به سران سیاسی کشور در حالی توسط مقامات کشورمان نادیده گرفته می‌شود که این روزها هر گونه

گزارش تحلیلی

نقدی در باب اظهارات حاشیه‌ساز این روزهای برخی سیاسیون از جواد لاریجانی تا مصطفی کواکبیان

آب به آسیاب دشمن نریزیم

کواکبیان، فعال اصلاح‌طلب با طرح ادعای ارتباط غیراخلاقی کاترین شکدم با ۱۲۰ تن از مسئولان کشور به دعوای سیاسی بزرگی در فضای داخلی کشور دامن زد و البته فضا را برای جنگ روانی دشمن علیه کشورمان فراهم کرد. به این نوع سخنان، صحبت‌های چند روز پیش محمدجواد لاریجانی را هم باید افزود. او که این روزها پای ثابت حضور در برنامه تلویزیونی شده، در یکی از همین گفت‌وگوها دربارۀ نحوه مواجهه جمهوری اسلامی با دولتمردان آمریکایی گفت: «ترامپ کاری کرده که دیگر خودش هم امنیت ندارد. این ریزبرنده‌های می‌توانند گریبان‌ش را بگیرند. ما می‌توانیم ناف ترامپ را مورد هدف قرار دهیم!». این اظهارات از سوی رسانه‌های غربی تهدید به ترور ترامپ تعبیر و حتی به نشست رسمی رئیس‌جمهور آمریکا هم کشیده‌شد و اونسبت به این مسئله واکنش نشان داد. در این موج و فهرست بلندبالای حاشیه‌سازی، آرزوی ترور رئیس‌جمهور توسط رژیم صهیونیستی از سوی رضا عاشری، عضو شورای شهر رشت را هم باید افزود!

اگرچه کواکبیان، محمدی و عاشری با بالاگرفتن حاشیه‌ها، ضمن انتشار متنی در فضای مجازی تلاش کردند مسئله

بازدید سفیران ۲۸ کشور از ساختمان شیشه‌ای مقاومت

روز گذشته، سفیران ۲۸ کشور

مقیم تهران به همراه رئیس سازمان صدا و سیما از آثار تجا

و رژیم صهیونیستی به ساختمان شیشه‌ای بازدید کردند.

این ساختمان که نماد مقاومت است، با ایستادگی ملت ایران در برابر حملات موشکی دشمن به‌سمبل صلابت و همبستگی تبدیل شده‌است.

■ **گزینه‌ها و اقدام‌های پیش روی ایران**

باتوجه به اینکه براساس قطعنامه ۲۲۳ شورای امنیت سازمان ملل، مهلت امکان فعال‌سازی مکانیسم ماشه در مهر ماه امسال به پایان می‌رسد، به همین خاطر اروپایی‌ها نیز به‌عنوان اعضای باقیمانده در توافق برجام درصددند به موازات ایالات متحده دور تازه‌ای از تشدید فشارها بر ایران را آغاز کنند. اجرایی شدن پندهای ۳۶ و ۳۷ توافق برجام با عنوان مکانیسم ماشه موجب بازگشت سریع و خودکار تمامی تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران خواهد شد. در این صورت، محدودیت‌های بسیاری بر منافع کشورمان وضع خواهد شد و به‌ویژه جنگ در حوزه اقتصادی وارد مرحله تازه‌ای می‌شود. با این تفسیر پرورنده هسته‌ای ایران اکنون وارد دالان تاریک و پیچیده‌ای شده که طرف اروپایی به جای اصلاح رفتار اشتباه خود، برای خروج از آن بر تغییر رویکرد و عقب‌نشینی تهران به عنوان راه حلی برای بازگشت به روند دیپلماسی تأکید دارد، رویکردی که به‌نظر می‌رسد به‌سادگی از سوی ایران مورد پذیرش واقع نشود. اما اینکه با توجه به اظهارات جدید صدراعظم آلمان در صورت فعال‌سازی مکانیسم ماشه، ایران چه گزینه‌هایی را در پاسخ به عملکرد خصمانه اروپا می‌تواند مدنظر داشته‌باشد، پرسشی مهم‌است. تهران اسنپ‌بک را معادل حمله نظامی تعبیر می‌کند و در صورت تحقق چنین اقدامی، طبیعتاً کشورمان نه تنها نقش آفرینی و حضور اروپا در پرورنده هسته‌ای را پایان داده، بلکه واکنش متناسب خواهد داشت.

در چنین شرایطی، نهران بازنگری جدی و قاطع در سطح همکاری‌ها با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را در پیش خواهد گرفت. همچنین به‌نظر می‌رسد خروج از معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای (ان‌پی‌تی) اقدام محتمل دیگری است که ایران می‌تواند در پاسخ به فعال‌شدن مکانیسم ماشه انجام بدهد؛ اقدامی که به هیچ وجه مورد استقبال غرب نیست. از سوی دیگر، وقتی مکانیسم ماشه علیه ایران توسط دولت‌های اروپایی فعال شود، در این صورت باقی‌ماندن بر سطح غنی‌سازی ۶۰ درصدی عملاً توجیهی ندارد و پس از این می‌توان به دنبال افزایش درصد غنی‌سازی بود.

■ **اروپا باید از شکستن کامل پل‌های مذاکره بینماک باشد**

از سوی دیگر برخی تحلیلگران بر این باورند از آنجایی که فعال‌سازی مکانیسم ماشه علماًرُوند پرورنده هسته‌ای را به مسیر بی‌بازگشت و مبهمی سوق خواهد داد، بنابراین اروپایی‌ها با توسل به این ایده دچار خطای محاسباتی بزرگی شده و قمار خطرناکی کرده‌اند. چنان که روزنامه کاربین در تحلیلی در همین باره می‌نویسد: «اتحادیه بیش از گذشته به «دیپلماسی همراه با فشار» تمایل پیدا کرده، اما همچنان از شکستن کامل پل‌های مذاکره بیم دارد». همچنین سیدجلال ساداتیان، سفیر اسبق ایران در انگلیس هم در مصاحبه‌ای اذعان می‌کند: «طرح استفاده از مکانیسم ماشه یک تهدید است تا ایران را وادار به امتیازدهی کنند، اما فکر نمی‌کنم به دنبال ایجاد مشکلات بسیار شدید برای ایران و فروپاشی جمهوری اسلامی باشند، زیرا می‌دانند ناامن‌سازی ایران، منجر به ایجاد ناامنی غیر قابل کنترل در کل منطقه می‌شود و این برای اروپا خسارتی را به همراه دارد».

دهه‌های اخیر تقریباً هیچ مورد نفوذی در سطوح بالا و حتی میانی کشور کشف یا دست‌کم رسانه‌ای نشده و تنها مورد ثبت شده، علیرضا اکبری با سابقه معاونت وزیر بوده است که سال‌ها پس از بازنشستگی، به جرم همکاری با دستگاه جاسوسی بریتانیا در سفر به آن کشور، دستگیر و اعدام شد. چنین نتیجه‌ای ممکن است نشانه پاک بودن و نفوذناپذیری سیستم امنیتی و مراتب مدیریت کلان در کشور باشد؛ ولی وجود حفره‌های امنیتی و ضریات اطلاعاتی و حتی برخی سوءمدیریت‌ها در کشور جای خوش‌بینی زیادی برای سیستم نفوذناپذیر باقی نمی‌گذارد. این مسئله در جنگ اخیر با رژیم صهیونیستی بیشتر خودش را نشان داد و اطلاعات دقیق دشمن از زمان و مکان حضور سران کشور و فرماندهان ارشد نظامی و امنیتی، تردیدهای جدی درباره نفوذ در سطوح بالای دسترسی اطلاعاتی ایجاد کرده‌است. موضوعی که هر گونه اهمال بیشتر در آن به خسارت‌های جبران‌ناپذیرتری خواهد انجامید.

■ **جمع‌بندی و سناریوهای جایگزین**

اگر ایران به سلاح هسته‌ای دست یابد احتمال حمله نظامی مستقیم کاهش می‌یابد. اما ریسک تحریم‌های شدیدتر، انزوای دیپلماتیک و تحریک یک رقابت تسلیحاتی منطقه‌ای افزایش خواهد یافت. در مقابل اگر ایران از ساخت سلاح هسته‌ای اجتناب کند، می‌تواند با تقویت بازدارندگی متعارف (موشکی، پهپادی و سایبری) و دیپلماسی فعال، امنیت خود را حفظ کند. اما همچنان در برابر کشورهای دارای سلاح هسته‌ای مانند اسرائیل در موقعیت آسیب‌پذیرتری قرار دارد. سلاح هسته‌ای ابزاری دولبه است؛ می‌تواند سطحی از بازدارندگی و امنیت را فراهم کند، اما در عین حال زمینه‌ساز تهدیدهای بزرگ‌تر – داخلی و خارجی – نیز هست. تصمیم‌گیری در این زمینه، نیازمند تحلیل دقیق هزینه- فایده در با نظر گرفتن واقعیت‌ها و ژئوپلیتیکی، اقتصادی، اجتماعی و حقوقی کشور است. در نهایت، مسیر امنیت پایدار نه صرفاً از طریق انباشت قدرت نظامی، بلکه از مسیر تعادل میان بازدارندگی، مشروعیت بین‌المللی و توسعه پایدار داخلی می‌گذرد.

اگر ایران به سلاح هسته‌ای دست یابد احتمال حمله نظامی مستقیم کاهش می‌یابد. اما ریسک تحریم‌های شدیدتر، انزوای دیپلماتیک و تحریک یک رقابت تسلیحاتی منطقه‌ای افزایش خواهد یافت. در مقابل اگر ایران از ساخت سلاح هسته‌ای اجتناب کند، می‌تواند با تقویت بازدارندگی متعارف (موشکی، پهپادی و سایبری) و دیپلماسی فعال، امنیت خود را حفظ کند. اما همچنان در برابر کشورهای دارای سلاح هسته‌ای مانند اسرائیل در موقعیت آسیب‌پذیرتری قرار دارد. سلاح هسته‌ای ابزاری دولبه است؛ می‌تواند سطحی از بازدارندگی و امنیت را فراهم کند، اما در عین حال زمینه‌ساز تهدیدهای بزرگ‌تر – داخلی و خارجی – نیز هست. تصمیم‌گیری در این زمینه، نیازمند تحلیل دقیق هزینه- فایده در با نظر گرفتن واقعیت‌ها و ژئوپلیتیکی، اقتصادی، اجتماعی و حقوقی کشور است. در نهایت، مسیر امنیت پایدار نه صرفاً از طریق انباشت قدرت نظامی، بلکه از مسیر تعادل میان بازدارندگی، مشروعیت بین‌المللی و توسعه پایدار داخلی می‌گذرد.

اگرچه کواکبیان، محمدی و عاشری با بالاگرفتن حاشیه‌ها، ضمن انتشار متنی در فضای مجازی تلاش کردند مسئله